

Budaörsi
Latinovits Színház

Friedrich Schiller:

Ármány és szerelem

Háttéranyag és tanítási segédlet pedagógusoknak

Készítette: Gyeskó Ágnes

Kedves Tanárnő és Tanár Úr!

Magyartanárként és osztályfőnökként is tudom, és aki próbálta, mind tudja, mekkora fáradság egy színházlátogatást megszervezni és előkészíteni. Ki kell választani a korosztálynak megfelelő darabot és előadást, esetleg előre meg is kell nézni, hogy megfelelő-e a színvonala a produkciónak. Gondolkodni kell azon is, beilleszthető-e és hogyan a tananyagunkba, akár az irodalom, akár pl. az emberismeret és etika tananyagba, vagy akár az osztály közösséggé formálódásának folyamatába. Meg kell rendelni a jegyeket, a jegyek árát össze kell szedni, persze, el is kell menni a jegyekért, a szülőkkel egyeztetni, az utazást megszervezni, különösen akkor bonyolult ez a feladat, ha másik településre kell elmennünk. Ha későn érünk haza, egyeztetni a többi kollégával, hogy ne feleltessék a tanulókat és még más, itt fel nem sorolt teendők. Így nem meglepő, ha arra már kevés idő és energia jut, hogy előkészítsük az élményt, és hogy a látottakat feldolgozni segítő órákat találjunk ki. Előadásainkhoz ezért készítünk olyan segédanyagokat, amelyek megkönnyítik azoknak a pedagógusoknak a munkáját, akik diákjaikkal ellátogatnak hozzánk.

Reméljük, hogy hasznosnak találják ezt a kezdeményezést, és szeretnénk, ha visszajelzéseket kaphatnánk Önöktől, hogyan váltak be a segédanyagok, sikerült-e az órákon kipróbálni, segítették-e a feldolgozást.

Schiller világa és az Ármány és szerelem című darab aktualitása

„Schiller minden művén a szabadság eszméje vonul keresztül, s ez az eszme más-más alakot vett fel, amint Schiller a maga kultúrájában továbbhaladt, és maga is mássá vált. Ifjúságában a fizikai szabadság volt az, ami foglalkoztatta, és ami költészetében lecsapódott, később az eszmei.” – írta Goethe Schillerről. Ez a vélemény határozza meg azóta is a Schillerről kialakult képet, és jól jellemzi darabjainak világát.

A felvilágosodás korában a társadalmi igazságosság és egyenlőség megvalósításának vágya szólal meg drámáiban a kor ízlésének megfelelő nyelven. A klasszicizmus szellemében a mű az általános, társadalmi rangon, születési kiváltságokon túli emberi értékek és a nemes erkölcs fennköltségét hangsúlyozza, a szentimentalizmus és a romantika hatása pedig abban látható leginkább, hogy az érzelmekről, főleg a szerelemről úgy gondolkodik, mint ami nem szorítható korlátok közé, nem engedelmeskedik szabályoknak és előírásoknak. A figurák – főleg Ferdinánd – végtelenül szenvedélyesek.

A darab kicsit túl hosszúnak, nyelve, stílusa (Forgách András új, a mai fül számára sokkal érthetőbb fordításában is) elavultnak, nehéznek tűnhet a diákok számára. A problémái pedig a demokratikus viszonyok között látszólag elavultnak. Ma Magyarországon nem zsarnok herceg önkényeskedik a nép fölött, és nincsenek ekkora társadalmi különbségek, két fiatal bátran felvállalhatja a szerelmét. Vagy mégsem? A darab félelmetes aktualitására épp az előadás időtlensége, kortalansága világít rá. Bármely korban lehetséges nagyhatalmú uralkodó, aki visszaél a hatalmával, és kiszolgáltatja azt a kegyeltjei szeszélyeinek (a herceg, aki nem is szereplő, a miniszter és a Lady). Bármely hatalom képviselőivel előfordul, hogy erkölcstelen tettek, törvénytelenések, gyalázatos játszmák szegélyezik az uralomhoz vezető útjukat (a miniszter és von Kalb). Bármely korban élhetnek önkényeskedő apák, akik sarokba szorítják, (miniszter) vagy érzelmileg zsarolják (Müller) a gyerekeiket, akik azt gondolják, a gyerek az ő tulajdonuk vagy egyszerűen csak más sorsot szánnak gyerekeknek, mint amit ő szeretne magának. Bármely kor örök figurája a fölfelé törleszkedő kisember, aki nem válogat az eszközökben, hogy kedvezőbb helyzetbe hozza magát, elérje a céljait. Egyik csak a lányára nem vigyáz eléggé és hajlong a hatalom előtt (Müllerné), a másik aljas és gátlástalan (Wurm). Másrészt a ma társadalmában is vannak és/vagy lehetnek olyan vagyoni, felekezeti, értékrendbeli, kulturális különbségek, amik lehetetlenné tehetik két szerelmes együttélését. Az előadás ezekre a problémákra fókuszál. A díszlet és a jelmez nem ad támpontot arra, hol és mikor játszódik a cselekmény. A társadalmi különbséget csupán a ruhaanyag és a szabás minősége mutatja. A szöveget erőteljesen megrövidítette és ezáltal „fogyaszthatóbbá” tette a dramaturg.

Schiller és az Ármány és szerelem az iskolai tananyagban

Schiller költészete nem tartozik a középiskolai törzsanyagba, csak irodalomtörténeti jelentőségéről beszélnek, esetleg 1-2 versét szokták tanítani az irodalom órákon, speciális esetben német nyelvórákon. Viszont kevés ennél alkalmasabb művet találunk arra, hogy alaposabban megismertessük a tanulókat a felvilágosodás korszakának jellegzetes problémáival úgy, hogy az az ő saját problémájuként (is) megfogalmazódhasson, és a szöveg olvasása ne jelentsen túlságosan nagy, teljesíthetetlen feladatot számukra. Másrészt az érzékenység (szentimentalizmus) stílusirányzatáról, ízlésvilágáról is saját tapasztalatot szerezhetnek, ha legalábbis részleteket elolvasnak a műből. Ha úgy dönt az irodalomtanár, hogy nem építi be a tananyagba a dráma részletes megbeszélését, akkor még inkább ajánlott legalább a tragédia egy előadását megnézni.

Ajánlható tehát 9. osztálytól fölfelé minden csoport számára irodalomból.

A tananyaghoz illesztés egyéb lehetőségei:

- Az Emberismeret etika tananyag több témaköréhez is jól illeszthető a darab és az előadás: a szabad választás, az emberi felelősség problémáját érinti az Erkölcsi cselekedetek témáján belül, az Erények és jellemek témakörhöz kapcsolása kézenfekvő, az Életcélok, szükségletek témakörben főként a jólét problémájához kapcsolhatjuk: kinek mit jelent a jólét, kinek mi a szüksége az életben (Ferdinánd és az apja párbeszédében a kettőjük közötti értékpreferencia különbsége), és a Családi kapcsolatok témájához is kézenfekvő a kapcsolat
- Osztályfőnököknek is ajánlhatjuk a fenti problémák miatt. Az előadás alkalmat adhat arra, hogy irányítottan, és művészi élményekkel segítve beszéljünk a szeretetkapcsolatokról.
- A levélíró feladat miatt a nyelvtan tananyaghoz is kapcsolhatjuk: az írásbeli szövegfajták témaköréhez.
- A 9-10. osztályos tánc és dráma tananyaghoz természetesen kapcsolódhat minden színházi előadás megtekintése és feldolgozása. Ebben az esetben különösen a műfajok és stílusok ill. a drámai konvenciók témakörökhöz illik, és nagyon jól használhatóak az előadás mozgásmotívumai, ezek megfigyelése, értelmezése, esetleg imitációja

Ráhangelő óra a Latinovits Színház előadásához

Fontos volna, hogy ne mondjuk el a tanulóknak az óra elején a darab címét, amit meg fogunk nézni, csak azt, hogy fiatal szerelmesek a főszereplők.

Munkaforma: csoportos vagy páros, utána közös megbeszélés. Ha kevés időnk van, akkor az 1. és a 2. feladatot más-más csoportoknak adjuk, és a 3. feladat a) és b) alfeladatát is!

I. A szerelem akadályai ma

1. Gyűjtsetek olyan külső (nem az emberek szándékaiban vagy jellemében rejlő) okokat, amik megakadályozhatják manapság, hogy két azonos helyen élő, szerelmes fiatal egymásé lehessen, és ha akar, összeházasson!
2. Gyűjtsetek olyan okokat (esemény, tett, tulajdonság stb.), amelyek ha kiderülnének, az megingathatna titeket a szerelmeitekben, megrendülne nemcsak a bizalmatok, de esetleg az érzelmeitek is iránta. Olyasmit, ami miatt kiábrándulnátok, de legalábbis csalódnátok.
3. Olvassátok el a dráma két kis részletét!
 - a) Vajon miért mondja Ferdinánd apja (von Walter) azt, amit mond a fiának? (I. felvonás 7. jelenet)
 - b) Vajon miért mondja Luisa apja (Miller) azt, amit mond, a lányának? (I. felvonás 3. jelenet)

Szövegek:

a) I. felvonás 7. jelenet részlete:

VON WALTER ... Úgy döntesz – még ma úgy döntesz – hogy megnősülsz.
FERDINÁND *(megrökönyödve hátrál)* Apám!
VON WALTER Hagyjuk a formásokat. – Lady Milfordnak küldtem egy kártyát a nevedben. Most tehát haladéktalanul fogod magad, elmész hozzá, és közlöd vele, hogy a vőlegénye vagy!
FERDINÁND *A Milfordé, apám?*
VON WALTER Ha ismered –
FERDINÁND *(magánkívül)* Mint az országutat – ki ne ismerné ebben a hercegségben? – De ugye nevetséges lenne, drága apa, ha ezt az ötletét egy pillanatig is komolyan venném? Vállalna *apaként* egy olyan *alávaló fiút*, aki feleségül vesz egy nyilvánosan kitarzott nőt?
VON WALTER Sőt! Én magam kérném meg a nő kezét, ha lenne még nála esélye egy ötvenévesnek.

b) I. felvonás 3. jelenet részlete:

- MILLER *(megindultan a szék karfájára hajlik, és eltakarja az arcát)* Hallgass rám, Lujza – Azt a keveset, ami az életemből még hátra van, feláldoznám, csak ne találkoztál volna soha a báróval.
- LUJZA Mit mondasz? Mi? – Drága apa, ezt nem gondolhatod komolyan. Hát nem tudod, hogy Ferdinánd az enyém, ő hozzám tartozik, és őt az én gyönyörűségemre teremtette a szerelem istene? *(elgondolkodva megáll)* Amikor először megláttam – *(gyorsabban)* az arcomba szökött és száguldani kezdett az ereimben a vér, és minden lüktetés azt kiáltotta, *ő az!* – és a szívem is ráismert arra, akinek úgy fájt a hiánya addig, és azt suttogetta, *ő az!* és ezt visszhangozta az egész világ, és együtt örült velem! Akkor – akkor virradt föl először bennem. Ezer új érzés nyílt a szívemben, mint virág a tavaszi réten. És megszűnt körülöttem a világ, de úgy éreztem, még soha nem volt ilyen gyönyörű. És Istenre se gondoltam, mégis úgy szerettem, mint még soha.
- MILLER *(a lányához lép, melléhez szorítja)* Lujza, drága, csodálatos gyermekem – vedd el meggyötört vén fejemet – vedd el mindenemet – de a bárót – Isten a tanúm – nem adhatom neked soha. *(elmegy)*

II. A levél

4. Olvassátok el a IV. felvonás 2. jelenetét (Ferdinánd monológja)! Mit tudott meg ez a fiatal férfi, Ferdinánd a szerelméről? Honnan, hogyan tudta ezt meg? Vajon kinek írhatott a lány és mit? És hogyan került Ferdinándhoz a levél?
5. Véleményetek szerint elég ok-e a gyanakvásra egy kellemetlen levél?
6. Írjátok meg ezt a levelet! Találjátok ki azt is, hogy kinek szól, és hogy miért és hogyan kerülhetett Ferdinándhoz!

Szöveg:

- FERDINÁND Ez lehetetlen. Lehetetlen. De ez akkor is az *ő írása!* Hát ezért ellenezte olyan kitartóan a szökést! Hogy tudott így kiismerni! - A lelkem minden merész érzését viszonzni tudta - követte finom rezzenéseit - A könnyein át is tudott figyelni rám - Velem volt a szenvedély csúcsein, velem a szédítő zuhanásban - Istenem! Istenem! És közben csak pofákat vágott? Pofákat vágott? Milyen méltósággal kerekedett apám pimasz gőgje fölé, pedig abban a pillanatban is tisztában volt saját bűnösségével - Mi? Hiszen ő se állta ki az igazság próbáját – elájult! A szélhámosnő! Kurvák is el tudnak ájulni. Amikor először elpirulva megcsókoltam, a szívem ott csillogott a szememben - és ő ne érzett volna semmit? csak élvezte, hogy milyen

ügyesen behálózott? - Míg én boldog örületemben úgy képzeltem, hogy benne a mennyet ölelem, és nem volt más gondolatom, mint az örökkévalóság és ez a lány - Úristen! ő akkor nem érzett semmit? semmit, csak hogy sikerült a hadicsel? és gratulált magának? A szívemben már csak halál van.

III. Címmeditáció

Most mondjuk meg a diákoknak, hogy a darab címe, amit meg fogunk nézni: Ármány és szerelem

7. Mit jelent a (dráma címében lévő) *ármány* szó?
8. Hogyan kapcsolódhat össze a *szerelem* szóval? Mit sejtet ez a cím?

A színházi előadást értelmező óra

I. A díszlet és a jelmez

1. Idézzetek föl az előadásból minél több látványelemet! Milyen világot ábrázol a színpadi tér?
2. Értelmezzétek a pódiumok lépcsőzetes elhelyezkedését!
3. Miért lehet némelyik elemet kinyitni? Kik és milyen célból nyitogatják? Kik és miért vannak benne vagy bújnak bele?
4. Mi a szerepe a vízzel telt tartálynak/medencének? Hányszor és miért jut szerephez ez a tárgy?
5. Értelmezzétek a jelmezeket! Miért az anyag- szín- és fazonválasztás az egyes szereplőknek? Milyen színek dominálnak és miért? Mi a szerepe a meztelenségnek (kevés ruha is) a Lady és mi Ferdinánd esetében?

Megoldások, segítség az értelmezéshez:

A jelmezek, díszletek nem utalnak történelmi korra, nincs konkrét helyszín kialakítva, sem palota, sem szoba, nincsenek bútorok.

A tér dobogókkal beépített, lépcsőzetes tér. Két funkciót is betölt, és két szempontból is működik metaforikusan. Egyrészt a helyzetben pillanatnyilag létező erőviszonyokat mutatja, másrészt az általánosabban vett alá- és fölérendeltségi viszonyokat jeleníti meg. És más szempontból: egyrészt a társadalmi hierarchiában betöltött szerep mutatója, másrészt az erkölcsi fölény és alávalóság megjelenítője is. Ez a bonyolult rendszer szinte minden

jelenetben érvényesül. Soha nem véletlen, melyik szereplő hol áll, ül vagy fekszik a másikhoz képest.

Pl. Lujza a mű elején ugyanoda fekszik le sejtve a saját pusztulását, mint ahol a mű végén meghal. Ferdinánd apja fölött áll, egy dobogóval följebb (erkölcsi értelmezés). A hadsereg a legtetején tornyosul, miközben a hatalomnak kiszolgáltatott család legalul, már nem is dobogón áll (tényleges társadalmi helyzet). stb.

A dobogókat ki is lehet nyitni, akkor a koporsó, a halál metaforájává válnak Lujza és Ferdinánd esetében, ill. a bukás, a pokolra szállás is megjelenik Wurm utolsó jelenetében.

A medence a Lady megtisztulásának és Lujza kijózanodásának segítő kelléke.

A jelmezek a társadalmi rangot jelölik (Lujza egyszerű farmerruhája, a Lady piros estélyije, Von Walter finom anyagból készült öltönye, stb.), és a színek, anyagok is szimbolikusak: a polgárházaspár szürkéje, Wurm (akinek neve beszélő név: féreg) csúszós, undorító kabátja, a Lady erőteljes (rámenős és szexis) pirosa.

Ferdinánd leveszi először a kabátját, majd az utolsó jelenetben a pólóját is. Ez párhuzamba állítható azzal, ahogyan levetkőzi a társadalmi szerepeit, eltávolodik apjától és azzal is, ahogyan érzelmi szempontból kiszolgáltatottá, magányossá „meztelenné” válik.

A Lady meztelensége azt jelenti, hogy nyíltan vállalja Ferdinánddal szemben az érzelmeit és a szenvedélyét, az utolsó jelenetében az ékszerektől, festéktől való megválás a megtisztulás, a régi étellel való szakítás jele.

II. Jelképes mozgás

6. Idézzétek föl a szereplők mozgását a térben, testtartásukat és mozdulataikat! Idézzétek föl elhelyezkedésüket, mozgásukat a többi szereplőhöz képest is a színpadon! Próbáljatok arra is emlékezni, hogy mely jelenetekben foglalt helyett ugyanúgy és ugyanott ugyanaz a szereplő!
 - a) Ferdinándot és Lujzát vizsgáló csoport
 - b) Millert és von Kalbot vizsgáló csoport
 - c) von Waltert és Wurmot vizsgáló csoport
 - d) A Ladyt és a komornáját vizsgáló csoport
7. Hogyan értelmezhetjük jelképesen ezeket a látványelemeket? Fogalmazzátok meg, miként bontják ki a szereplők egymáshoz való viszonyát, helyzetét, jellemét és szándékait ezek a színpadi gesztusok!
8. Vizsgáljátok meg alaposabban az 1. képet! Mit mond ez a kép Lujza és Ferdinánd kapcsolatáról? (I. felvonás 4. jelenet eleje: Ferdinánd érkezése)
9. Vessétek össze a 2. képpel! Hogyan alakult ez a kapcsolat? (III. felvonás 4. jelenet eleje: Ferdinánd jön Lujzához a szökési tervvel)

1. felvonás 4. jelenet

2. felvonás 4. jelenet

Megoldások, segítség az értelmezéshez:

- a) *Példák: Lujza egyensúlyozva jön be a színpadra az első jelenetében. És valóban egyensúlyozik, kötélen táncol az életében is, amikor számára ismeretlen terepen próbál eligazodni. Lujza és Ferdinánd az elő távozásukkor a mélybe ugranak előrevetítve halálukat. Lujza apjára és Ferdinándra is felugrik, ezzel jelzi az érzelmi elkötelezettséget. Apja a második alkalommal ezt nem fogadja a megfelelő gesztussal, ez jelzi azt, hogy az érzelmi leválás folyamata végbement, ugyanakkor elutasítást is jelent. Ferdinándra másképpen is felugrik, ez a másfajta viszony kifejezése. Ferdinánd hanyagul fekszik apja előtt, amikor még biztonságban érzi magát (mint egy laza kamasz), és szorongva szinte vigyázban áll, amikor az utasításokat kapja.*
- b) *Példák: Miller általában a színpad alsó részén helyezkedik el. Akkor szaladgál, bejárja az egész teret, amikor boldog, mert azt hiszi, végre megoldódik mind a szerelmesek problémája, mind a szegénységből fakadó problémája. Itt a határtalanságot mutatja a mozgása. Kalb úgy jár-ke, mint egy primadonna. Gesztusai szélesek, hamisak. Amikor „véletlenül” betéved egy helyzetbe, sunnyog, megalázkodóan összehúzza magát. Amikor Ferdinánd számon kéri rajta, mit tett Lujzával, a fölön fetreng, Ferdinánd föléje magasodik, ezzel is jelzik a köztük lévő óriási erkölcsi különbséget.*
- c) *Példák: Von Walter a színpad legtetején jelenik meg. Ő áll az egész hierarchia legtetején is, ő mozgatja a szálakat. Bejárja a színpadot az első jelenetben, otthonosan mozog a térben. Wurm meghajolva megy mellette. Amikor rossz döntést hoz, és elrontja a fiával való kapcsolatát, ill. főleg a terve megvalósulását veszélyeztető módon cselekszik, akkor rendetlen öltözetben, összeroskadva ül a földön, ekkor kerül Wurm „helyzetbe”: ezt jelzi az is, hogy a főnöke fölött áll. A fiát gyászoló Von Walter és a lányát gyászoló Miller hasonló pózban, csak más „emeleten” helyezkednek el a darab végén jelezve, hogy az ember fájdalma egy, még ha két másik társadalmi osztályhoz tartoznak is.*
- d) *Példák: A Lady szokatlanul szoros viszonya a komornájával (az meg is öleli őt) annak is lehet a jelzése, hogy végre leveszi az álarcát, és igazi, emberi minőségében jelenik meg önmaga, a cselédje és Ferdinánd előtt is, később Lujza előtt is. Meztelensége, fürdése a medencében a megtisztulni akarás jele, majd felajánkozás Ferdinándnak. Hátrál a Lujzával való jelenetében a színpadi falig: sarokba van szorítva, elveszti a mozgásterét, a magabiztosságát. Majd térdel, amikor megválnak a múltjától.*

8. I. felvonás 4. jelenet: Ferdinánd megérkezik Lujzához

Lujza a dobogón fekszik hanyatt majd oldalt, balra áll a teste, Ferdinánd egy dobogóval följebb hasmánt majd oldalt, jobbra áll a teste, Ferdinánd feje Lujza feje fölött van, kinéznek a közönség felé. Megmutatja az, hogy egyfelé néznek, a szoros összetartozást, azt, hogy egyet akarnak, de Ferdinánd fölött van a társadalmi hierarchiában Lujzának. Még széttart a testük, nem azonos a problémájuk, még nem egy az irányuk.

9. III. felvonás 4. jelenet: Ferdinánd megérkezik Lujzához

Lujza a dobogóban fekszik hanyatt sokkal magasabban, mint az elején. Ferdinánd nem találja. Koptatással kommunikálnak. Ferdinánd kúszik a dobogók alatt, mint aki alászállt az élet legmélyebb részébe, mint aki megismerte a dolgok legbelső tartalmát, és mint aki minden akadályon átmegy Lujzáért. Lujza passzív, csak vár. Ferdinánd is egy dobogóban fekszik szintén hanyatt, egyfelé áll a lábuk: egy lesz a sorsuk. Egyfelé tartanak, jelképes koporsójukba vannak zárva. Ferdinánd ki akar és ki is tud törni. Ő emeli ki a merev Lujzát is. A szövegük is erről szól: Ferdinánd tenni akar azért, hogy boldogok lehessenek együtt. Lujza realista, látja a lehetőségeket, ill. azok hiányát.

III. Hatalmi játszmák – érdekek és értékrendek

10. Ki kiről tud kompromittáló tényeket, adatokat? Ki kit tart sakkban ezzel?

11. Miért áll érdekében von Walternek, hogy a fia elvegye a főnöke szeretőjét?

12. Hogyan és miért sikerül Lujzát rávenni a csalásra?

13. Hasonlítsátok össze von Walter és Ferdinánd ill. Miller és Wurm értékrendjét!

Töltsétek ki és folytassátok a táblázatokat: mit tart értéknek az egyik és vele szemben mit a másik szereplő?

von Walter értékrendje	Ferdinánd értékrendje
saját anyagi haszna	
	szabad döntés
hatalom a többi ember fölött	
	szerelem
Miller értékrendje	Wurm értékrendje
	befolyás, előnyös pozíció
emberi tisztaság, megvesztegethetetlenség	

Megoldások, segítség az értelmezéshez:

Von Walter és Kalb egymásról nagyjából mindent tudnak, részben együtt csinálták a disznóságokat, hogy hatalmat szerezzenek. Wurm is sokat tud, talán mindent mindkettőjükéről, viszont róla is tud Von Walter: egy hamisítási ügyet. Ferdinánd az apjáról tud legalább egy kompromittáló tényről. A Lady sokat tud a hercegről. Kölcsonösen sakkban tartják egymást az udvari emberek. Walter és Wurm ezeken a játszmákon edződtek és megfelelően erkölcstelenek, gátlástalanok és erőszakosak ahhoz, hogy az ártatlan Lujzával bármit elhíttessenek. Lujza zsarolható az apjával, szinte bármit megtesz az életéért. A bűnösök közül inkább hazudik, mint hogy a hercegnek adja magát, hisz Wurmnak, föl sem merül benne, hogy hazudhat. Ferdinánd befolyást szerezne a hercegnél, és a herceg a lekötelezettje lenne, ha elvinné a Ladyt, a szeretőt, amikor a herceg meg akar házasodni.

von Walter értékrendje	Ferdinánd értékrendje
saját anyagi haszna	hidegen hagyja a vagyont
haszonelvű döntés a helyzetnek megfelelően	szabad döntés
hatalom a többi ember fölött	hatalom önmaga fölött, önkorlátozás
érdek	szerelem
magas presztizsű állás	személyes jóézés, mindegy milyen munkával
játszmák	valódi kapcsolatok
alkalmazkodás az érdekviszonyokhoz	autonómia
elvek nélküli élet	eszmények, elvek által vezérelt tettek
Miller értékrendje	Wurm értékrendje
tisztességes emberi viszonyok	befolyás, előnyös pozíció
emberi tisztaság, megvesztegethetetlenség	erkölcsi elvek nélküli pragmatizmus
belső értékek a családtagokban	mutató, tiszta előéletű feleség
erős igazságérzet	igazság – hazugság – ez mindegy

IV. Fakultációs csoportoknak: A) a műfajról és a drámatípusról B) a felvilágosodás eszmeiségéről és a mű stílusáról

Nagyobb korosztállyal és érdeklődőbb csoportokkal kézenfekvően adódik, hogy beszéljünk a műről ezen szempontokból is. Miért tekinthető tragédiának a mű? A konfliktusos dráma jellegzetességei hogyan jelennek meg a műben? A felvilágosodás milyen meghatározó értékeit, eszméit képviseli Ferdinánd és Lujza ill. az ő kapcsolatuk? Egy-két műrészlet vizsgálatával, főként a szerelmesek beszédmódja alapján bizonyítsátok, hogy hatással volt a szentimentalizmus a mű nyelvére és világvépe!

V. A mű által felvetett problémák ma

14. Gyűjtsétek össze azokat a problémákat a darabból, amik, ha módosult formában is, de ma is előfordulhatnak! Csoportosítsátok őket aszerint, ami másként lenne ma, és ami pontosan ugyanígy is lehetne!
15. Fejtsétek meg, miért nem lehettek egymáséi a szerelmesek? Milyen akadályokat nem sikerült legyőzniük és miért?
16. Ezen akadályok közül szerintetek miket lehetne ma leküzdeni, megoldani, áthidalni és hogyan, és miket nem?
17. Ti mit tennétek? Válasszatok ki egy olyan problémát, jelenetet, amit másként kezelnétek, amiben másként viselkednétek!

Csoportmunka: egy problémát fogalmazzon meg, válasszon ki egy csoport és játsszák el úgy, ahogyan ők oldanák meg!

Megoldások, segítség az értelmezéshez

Néhány lehetséges probléma: ma nem ennyire vallásosak, a szent esküt előbb is meg lehetne szegni, Lujza elmondhatná Ferdinándnak a levél titkát. Tehetne egy próbát a hercegnél, nem kellene elhinnie Wurnnak, hogy a herceg őt akarja. Megpróbálhatná máshogy is kiszabadítani apját. De még előtte: elfogadhatná Ferdinánd ajánlatát, hogy szökjenek meg, vihetnék magukkal az apját is. Ma könnyebb önállónak lenni, egy lány is tud dolgozni, eltarthatja magát stb.

Arra is rá kell jönniük ugyanakkor, hogy vannak azért reménytelen helyzetek!